

Hjälpmedelsinstitutet

”Yrkesgruppers kännedom om kognitiva hjälpmedel”

Presentation av en kombinerad kvantitativ/kvalitativ studie

2009-11-20

Ewa Hedberg

Kerstin Lundh Nyman

Visus

Visus Market Research AB

Åsögatan 119, 116 24 Stockholm, visus@visusab.se, www.visusab.se, 08-642 34 00, fax 08-642 81 00, orgnr 556606-8085

Kort bakgrund och syfte

- Regeringen har beslutat att ge Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att utveckla och informera om bra hjälpmedel för människor med psykiska funktionsnedsättningar. Hjälpmedelsinstitutet får 15 miljoner kronor under 2009 för att genomföra uppdraget. Regeringen avser att fortsätta satsningen 2010 och 2011 med 15 miljoner kronor per år
- Målet för Hjälpmedelsinstitutets uppdrag är att:
 - Tillgången till hjälpmedel ska vara lika självklar för personer med psykiskt funktionshinder som den är för andra funktionshindergrupper
 - Satsningen görs för att öka möjligheten för personer med psykisk funktionsnedsättning att bli mer delaktiga i samhället
- Inför kommande beslut om hur tillgång till hjälpmedlen ska prioriteras i olika budget-sammanhang är det centralt för Hjälpmedelsinstitutet att öka sin kunskap om olika yrkesgruppers kännedom avseende kognitiva hjälpmedel. Mot bakgrund av ovanstående har Hjälpmedelsinstitutet gett Visus Market Research AB i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning olika yrkesgrupper känner till kognitiva hjälpmedel
- **Syftet** med undersökningen är att få en **nulägesbeskrivning** avseende relevanta yrkesgruppers kännedom om kognitiva hjälpmedel

Övergripande frågeställningar

- I vilken utsträckning känner olika yrkesgrupper till att det finns kognitiva hjälpmedel?
 - I vilken utsträckning har olika yrkesgrupper kunskap om kognitiva hjälpmedel?
- Hur har man fått vetskap om hjälpmedlen?
- I vilken utsträckning har frågan om kognitiva hjälpmedel för personer med psykiskt funktionshinder funnits på dagordningen/diskuterats på arbetsplatsen?
- Vet man vart man ska vända sig/hänvisa en brukare om man/de vill ta upp frågan om förskrivning av kognitiva hjälpmedel?
- Har man erbjudits utbildning eller att ta del av information om kognitiva hjälpmedel (gå och lyssna på föredrag etc)
 - Har man fått egen utbildning/information om kognitiva hjälpmedel?
 - I vilken utsträckning känner man till huruvida andra relevanta yrkesgrupper än den egna fått utbildning om hjälpmedel för personer med psykisk funktionsnedsättning?
- Hur kan informationen om kognitiva hjälpmedel bli bättre visavi olika yrkesgrupper?
- Hur förklarar man att inte fler personer med psykiskt funktionshinder fått tillgång till kognitiva hjälpmedel?

Metod och genomförande

■ Målgrupp för undersökningen

- Personer som arbetar mot psykiatri och möter vuxna personer med psykiska diagnoser och/eller handlägger denna typ av ärenden T ex:
 - Psykoser - schizofreni eller andra psykosjukdomar
 - Ångest och depressionssjukdomar
 - Neuropsykiatriska diagnoser (ADHD, Aspergers sjukdom, DAMP, Tourette)
- Personer som arbetar inom olika yrkesgrupper och som är fast eller tillsvidare anställda i kommuner, landsting och hos privata entreprenörer
- Följande län och kommuner ingår i undersökningen
 - Jönköpings läns landsting; Jönköpings kommun och Aneby kommun
 - Västerås läns landsting; Västerås kommun och Sala kommun
 - Västerbottens läns landsting; Umeå kommun och Lycksele kommun

Metod och genomförande

■ Yrkeskategorier som ingår i undersökningen

- Inom kommuner:
 - Arbetsterapeuter
 - Biståndsbedömare/biståndshandläggare
 - Boendestödjare/boendehandledare/skötare/vårdare/uppsökare
 - Personliga ombud
 - Psykiatrisamordnare

- Inom landstingen:
 - Arbetsterapeuter
 - Hjälpmedelskonsulenter
 - Chefer för hjälpmedelsförsörjningen

- Arbetsterapeuter inom primärvården

Metod och genomförande

- En **totalundersökning** i de tre länen och sex kommunerna
- **Tre datainsamlingsmetoder**
Samma formulär användes oavsett datainsamlingsmetod
 - Webbenkät - Arbetsterapeuter
 - Postal enkät - Boendestödjare
 - Telefonintervjuer – Övriga yrkeskategorier
- **Bruttourvalet** utgörs av 882 personer
- **Netto** 555 personer → 66 % svarsprocent
- **Fältarbetet** genomfördes från 17 september till 30 oktober

Redovisning av bortfallet

■ Bruttourval → 882 personer

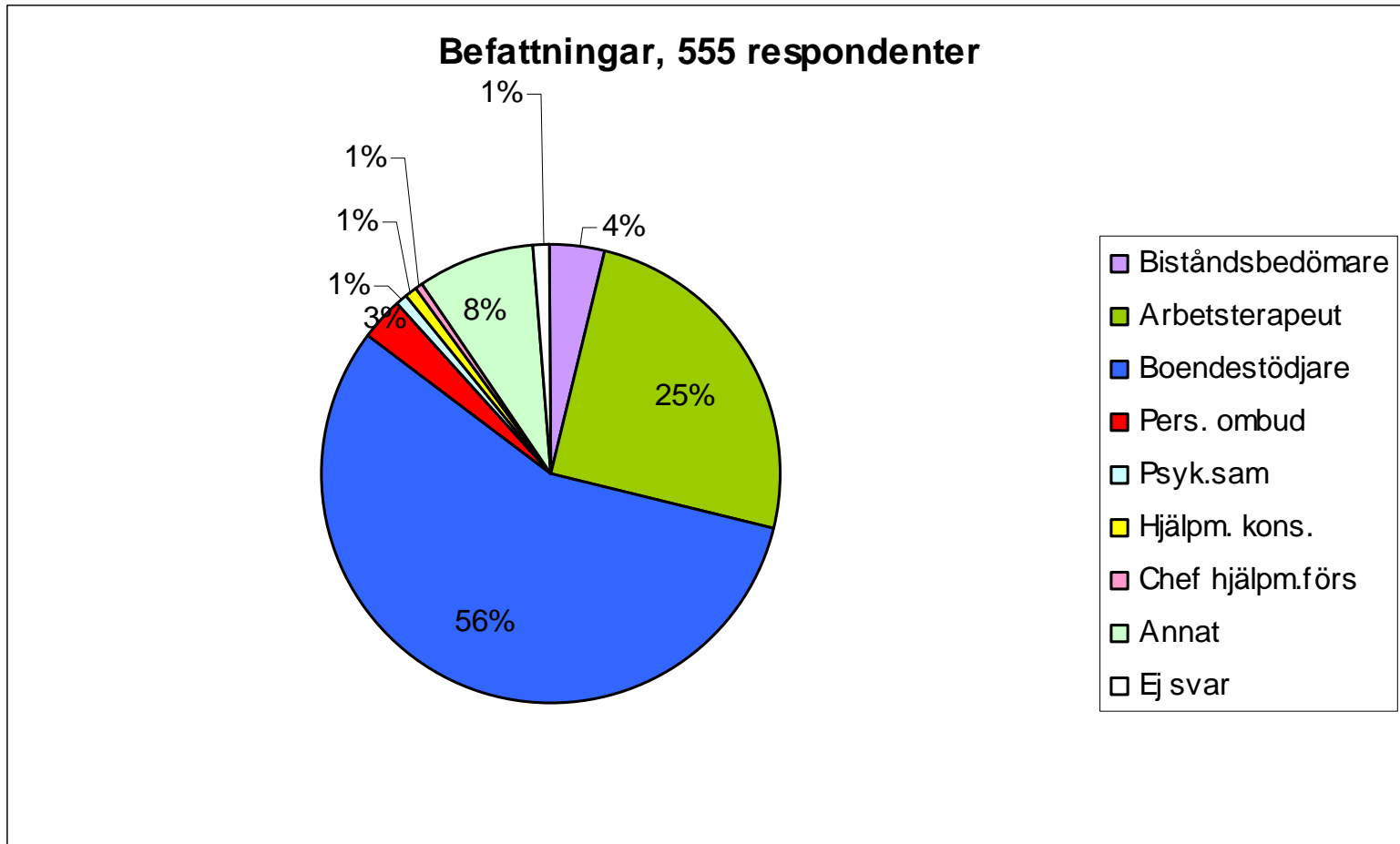
- Arbetsterapeuter → 188 personer
- Boendestödjare → 634 personer
- Biståndsbedömare → 22 personer
- Personliga ombud → 14 personer
- Psykiatrisamordnare → 5 personer
- Hjälpmedelskonsulenter → 5 personer
- Chefer för hjälpmedelsförsörjningen → 3 personer

■ Bortfall

- Ej besvarat webbenkäten 40
- Ej besvarat postal enkät 249
- Besvarat postal enkät i st f för webb 3
- Möter inte målgruppen 35

■ Totalt bortfall 327 personer

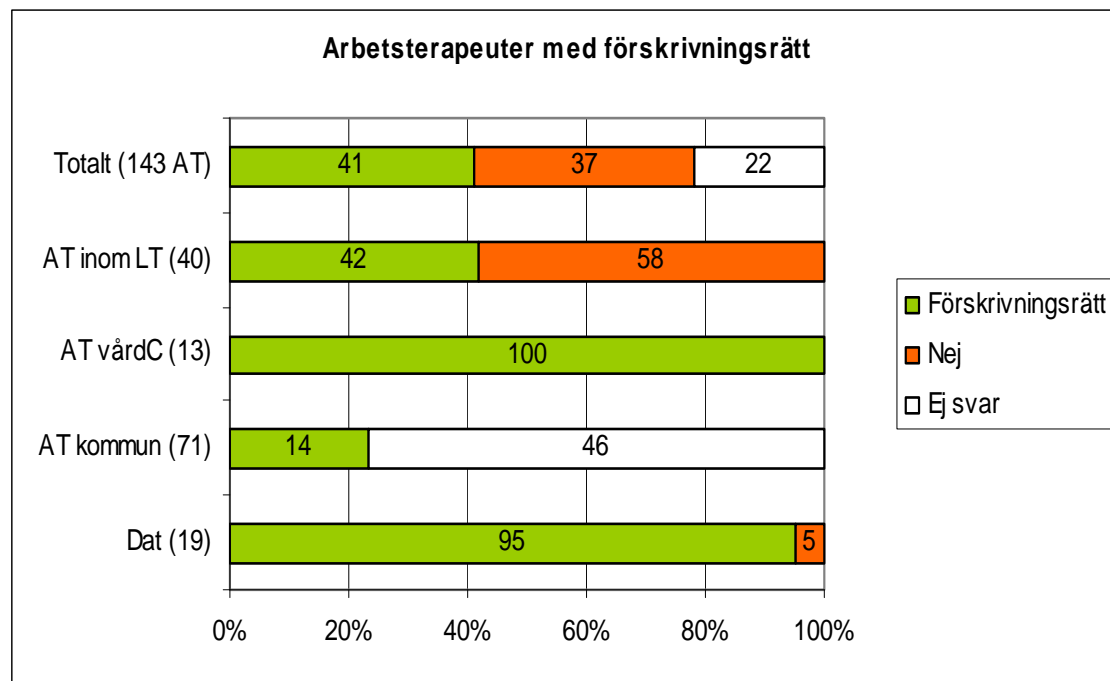
Respondenterna

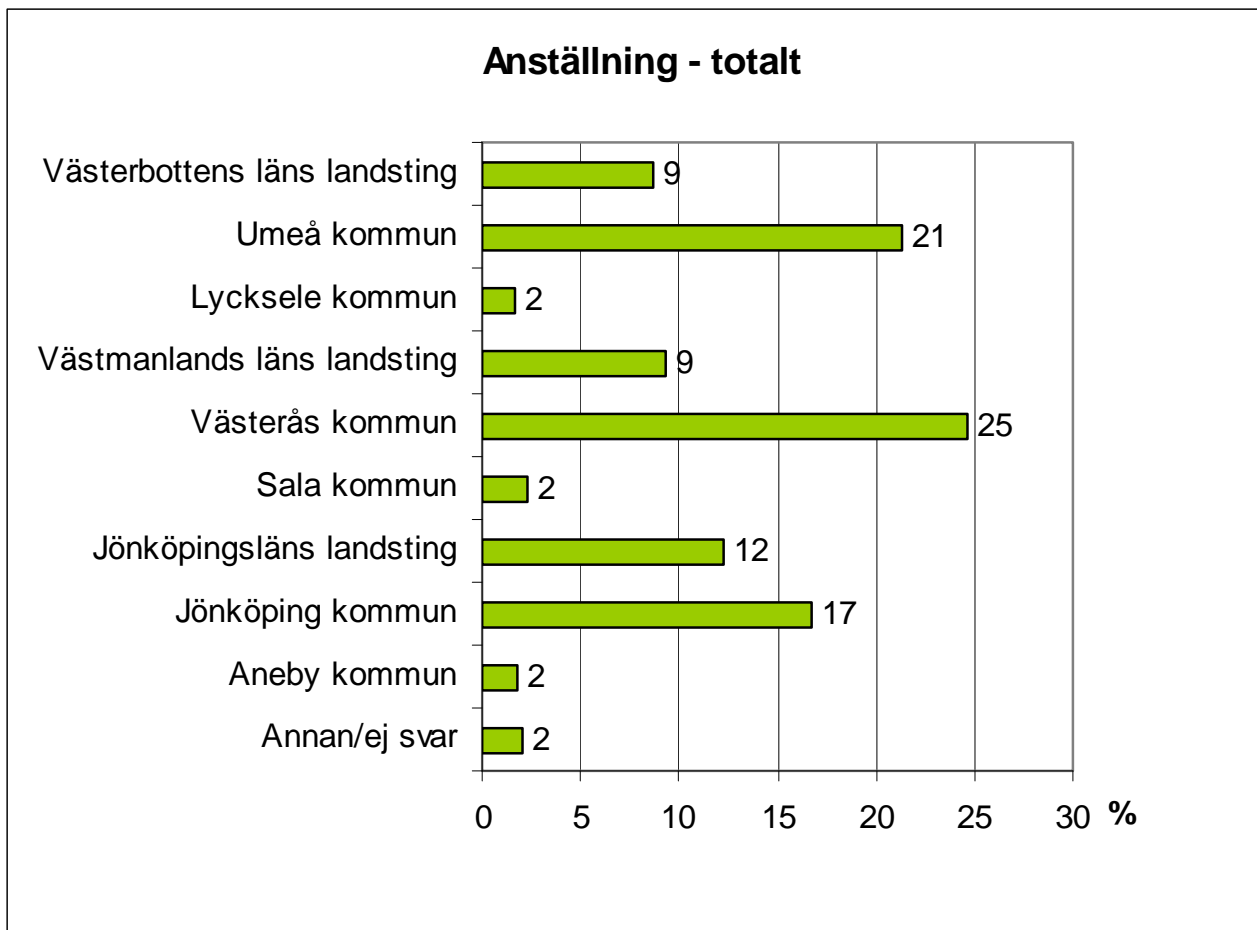
Respondenterna

- **Arbetsterapeuter Totalt 143 personer**
 - Distriktsarbetsterapeuter – 13%
 - Arbetsterapeuter inom Kommun – 50%
 - Arbetsterapeuter ”Primärvård” – 9%
 - Arbetsterapeuter inom Landsting – 21%

- **41% har förskrivningsrätt**

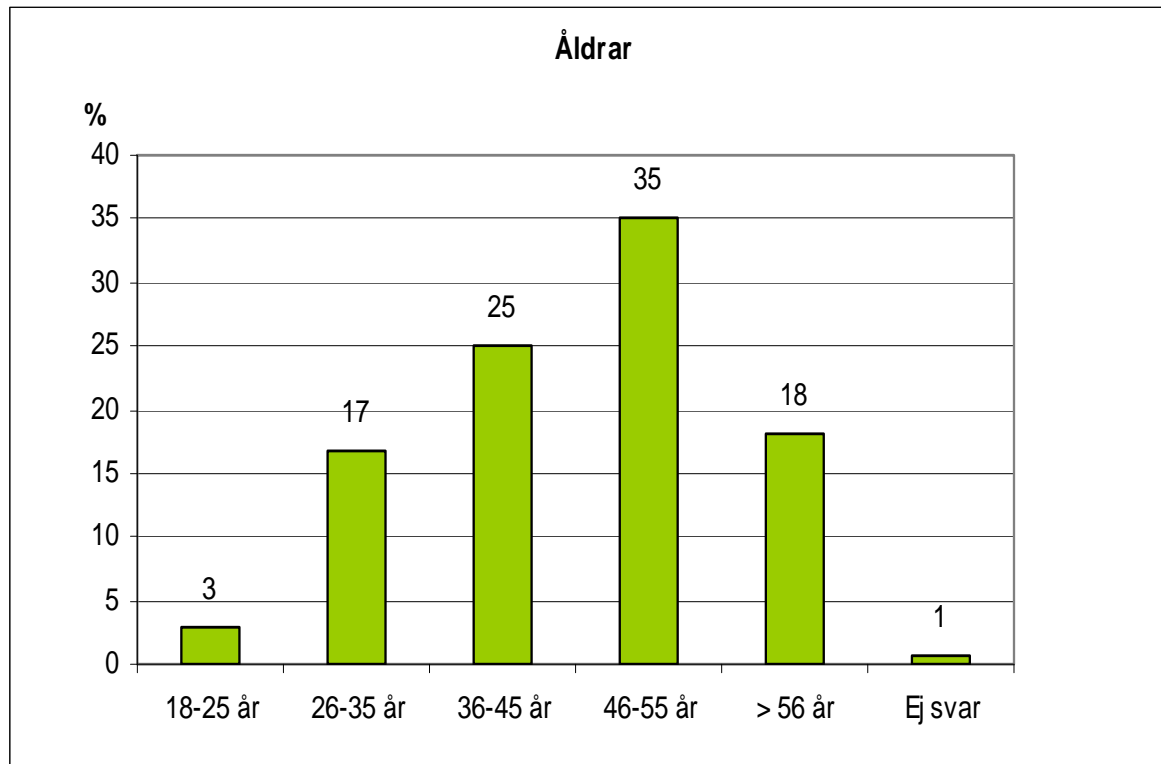

Respondenterna

Respondenterna

- 73 % kvinnor och 23% män
- Majoriteten är äldre än 46 år

Visus sammanfattande kommentar

- Yrkeskategorierna har god kännedom om kognitiva hjälpmedel
- Var tredje respondent anser sig ha god kunskap om kognitiva hjälpmedel
- Majoriteten har fått sin kunskap via arbetet. T ex genom tidigare anställningar, via kollegor och arbetsrelaterade kontaktytor och nätverk
- Cirka var tredje respondent berör ämnet kognitiva hjälpmedel på arbetet minst en gång i veckan
- Majoriteten skulle vända sig till en arbetsterapeut för att ta upp frågan om förskrivning

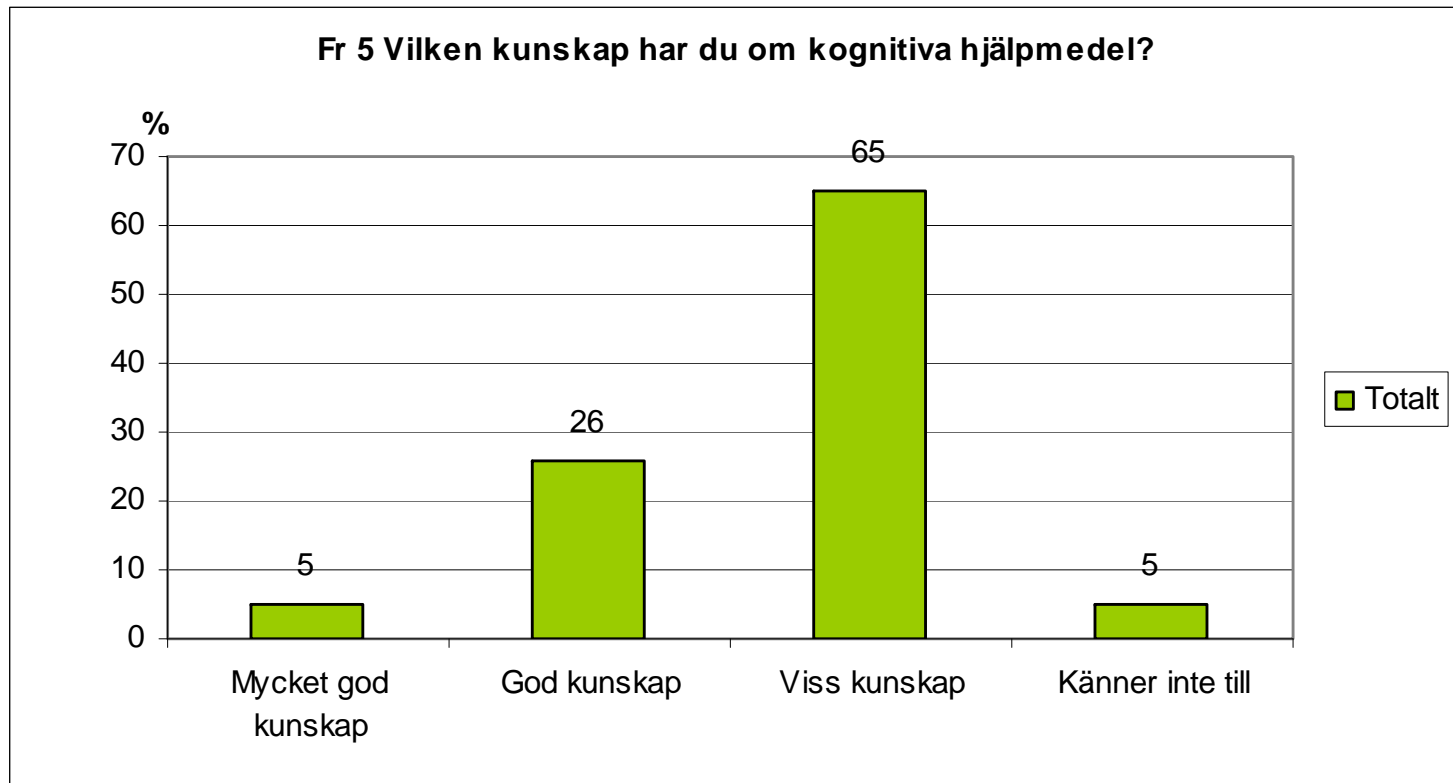
Visus sammanfattande kommentar

- Nästan varannan respondent har blivit erbjuden någon form av ”fortbildning”
- Över hälften har deltagit i någon form av ”fortbildning”
- Mycket låg kännedom avseende huruvida andra yrkeskategorier har fått ”fortbildning”. Man känner inte heller till andra yrkesgruppers kunskapsnivå
- Brett spektra av motverkande faktorer identifieras

Resultat

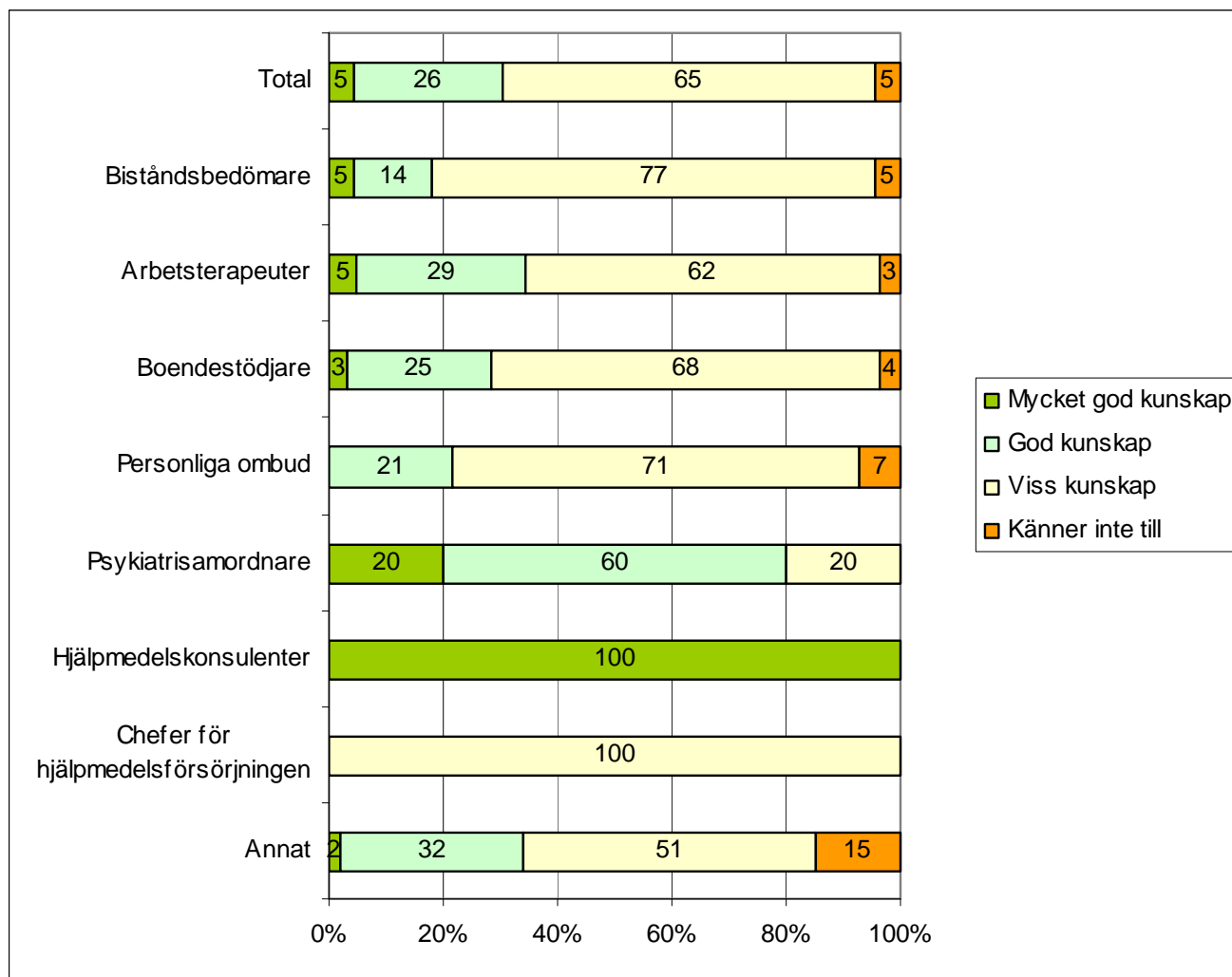

Begränsad kunskap om kognitiva hjälpmedel

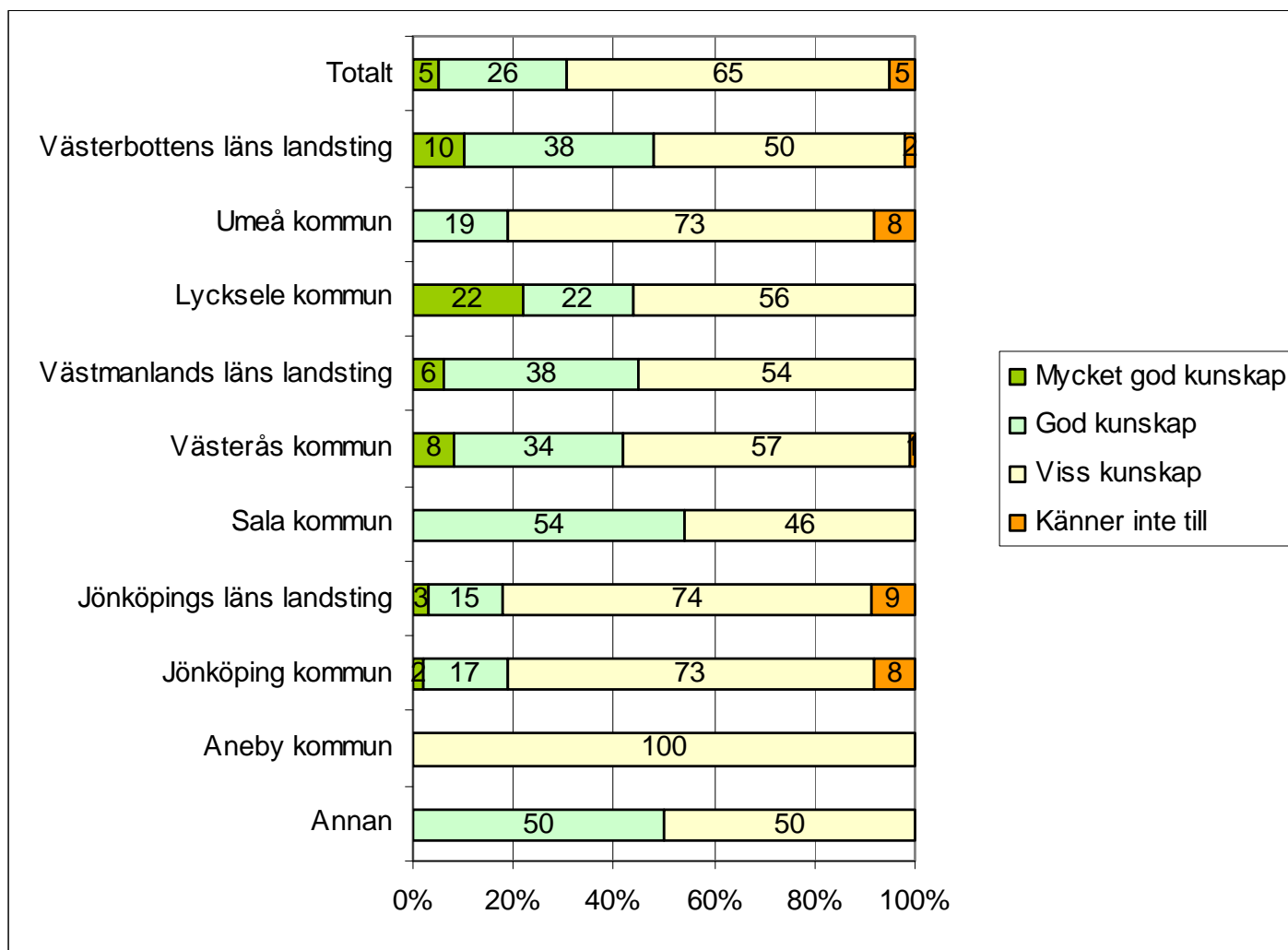
Begränsad kunskap om kognitiva hjälpmedel

■ God kunskap bland Hjälpmedelskonsulter och Psykiatrisamordnare

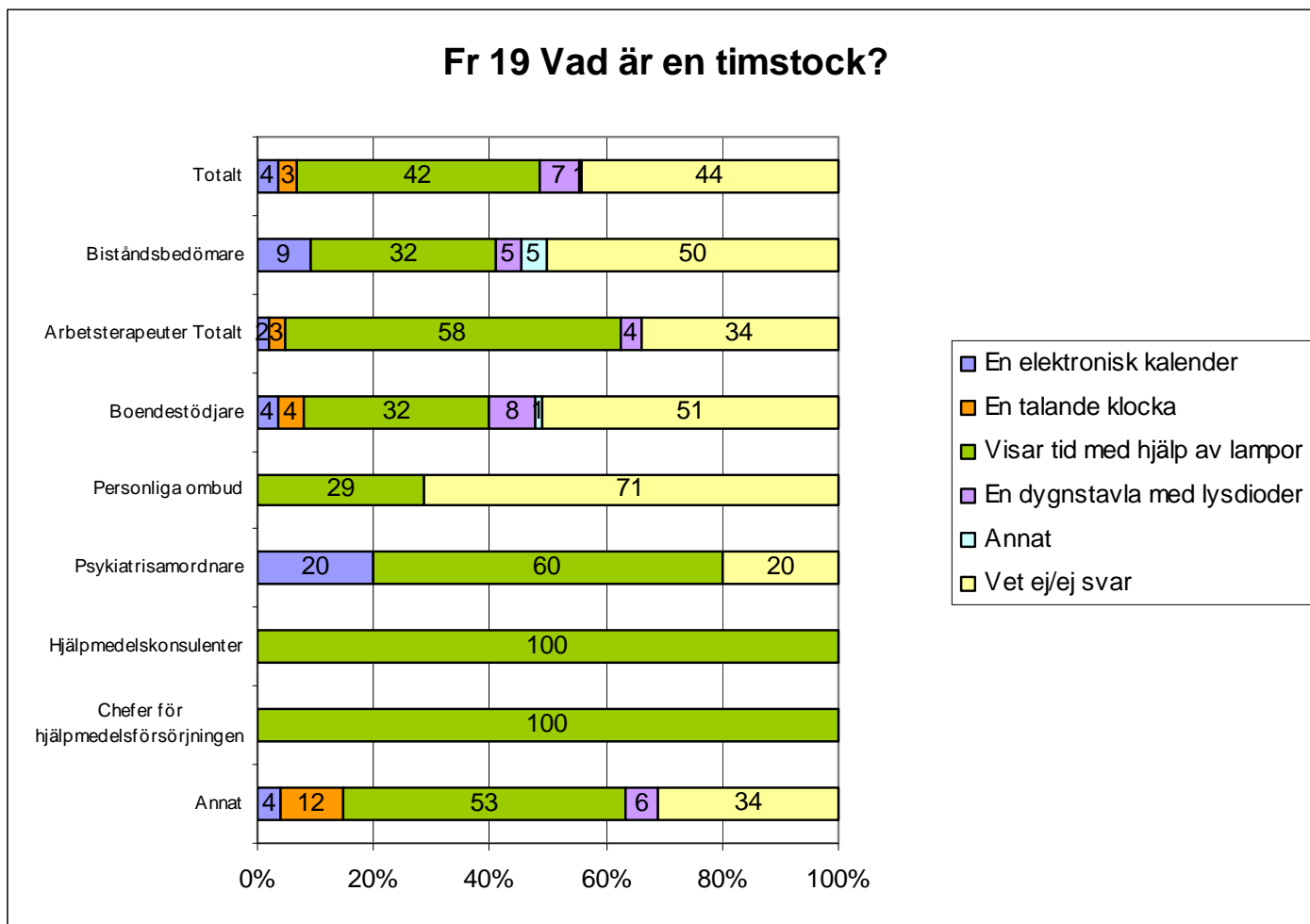
Begränsad kunskap om kognitiva hjälpmedel

- Jönköpings län skiljer sig från Västerbottens och Västmanlands län

Timstock – relativt välkänt hjälpmedel

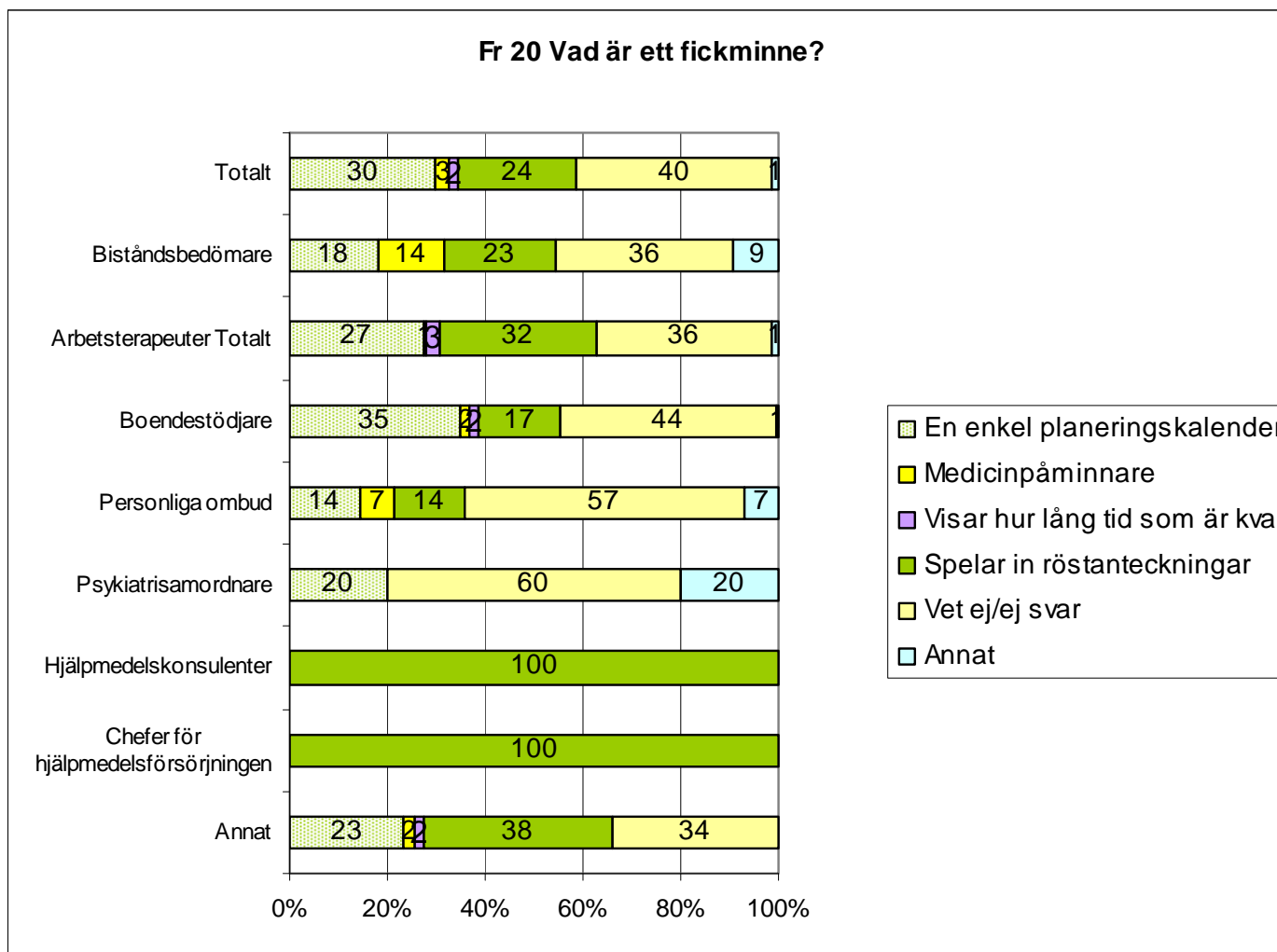
- 42 % känner till vad en timstock är

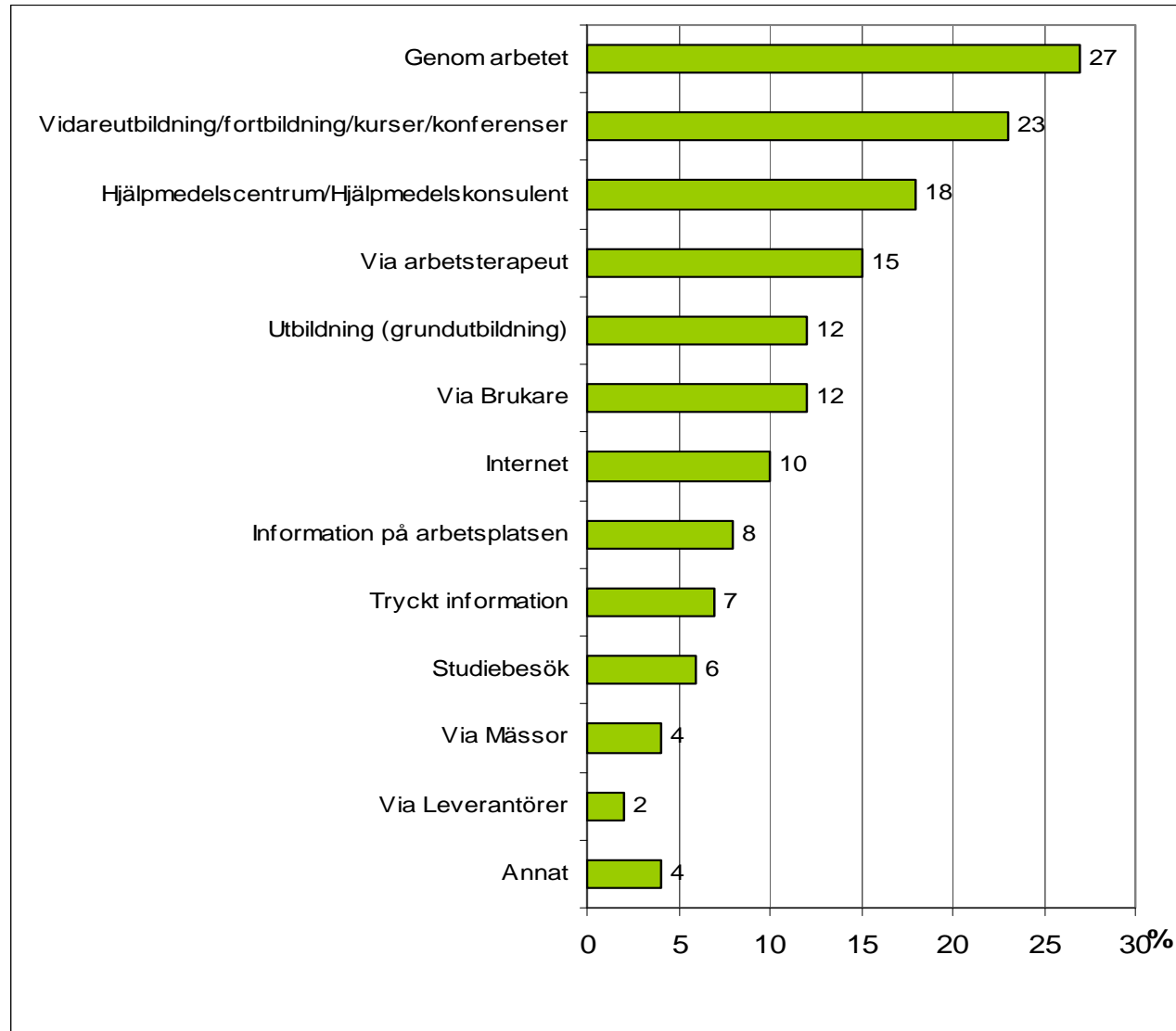
Fickminne – tudelade svar

■ En enkel planeringskalender – 30%

■ Spelar in röstanteckningar – 24%

Kunskap om kognitiva hjälpmedel – främst genom ”arbetet”

Kunskap om kognitiva hjälpmedel – främst genom ”arbetet”

■ Framträdande kunskapskällor

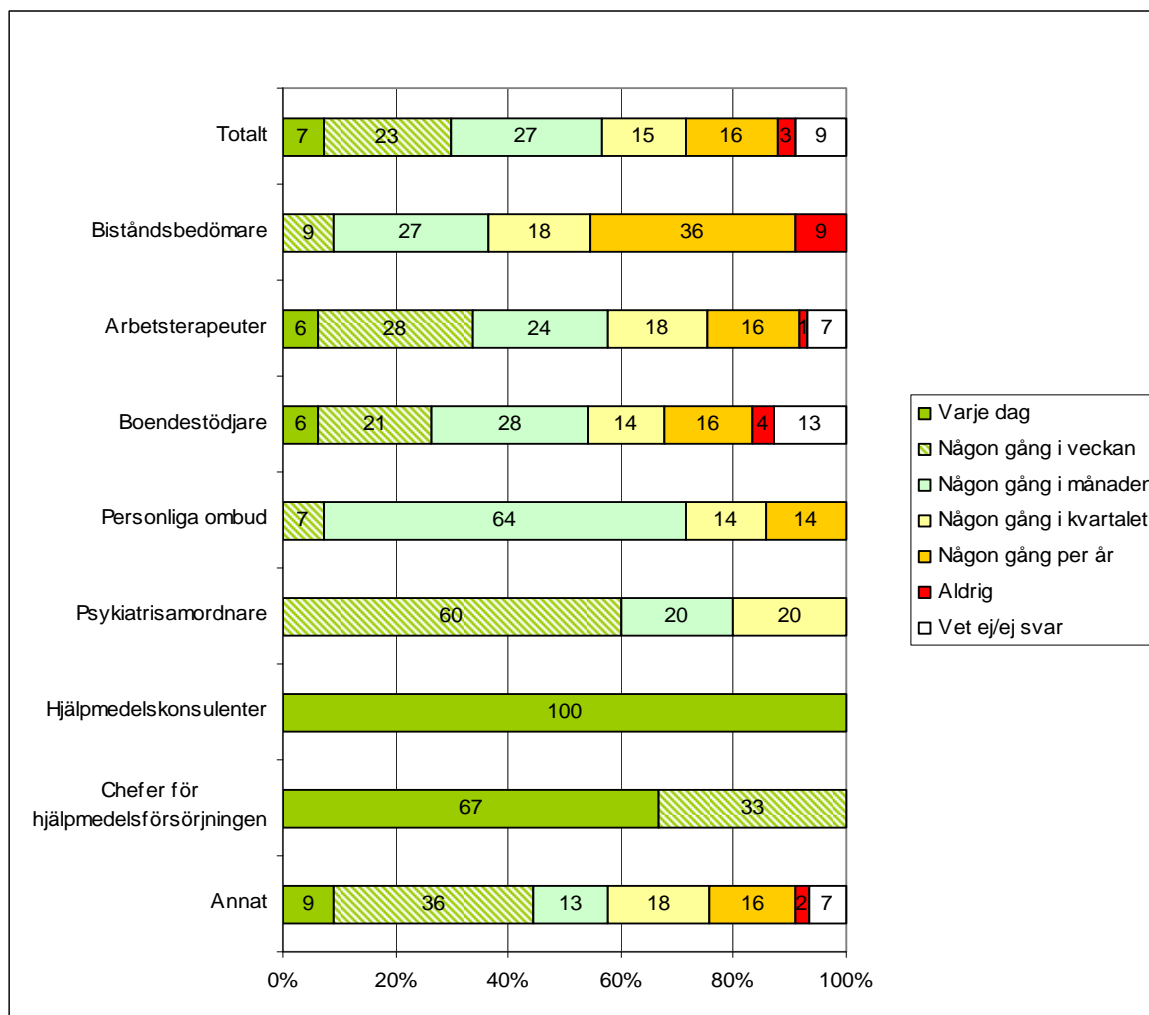
- Biståndsbedömare/biståndshandläggare – Genom arbetet – 68%
- Hjälpmedelskonsulent – Genom arbetet – 100%
- Boendestödjare - Vidareutbildning etc – 21%
- Arbetsterapeuterna - Vidareutbildning etc – 29%
- Personligt ombud - via Brukare – 71%
- Psykiatrisamordnare - via Arbetsterapeut – 80%
- Chef för hjälpmedelsförsörjningen – via hjälpmedelscentrum – 100%

■ Annat anges av 5%

- Butiker
- Hjälpmedelsinstitutet
- Humanteknik
- Tv och radio, Annonser, Reklam i facktidningar
- Nätverk
- AT- forum
- Nyhetsbrev från kognitivt nätverk
- Ärendegrupp
- KANS
- Instruktionsfilm

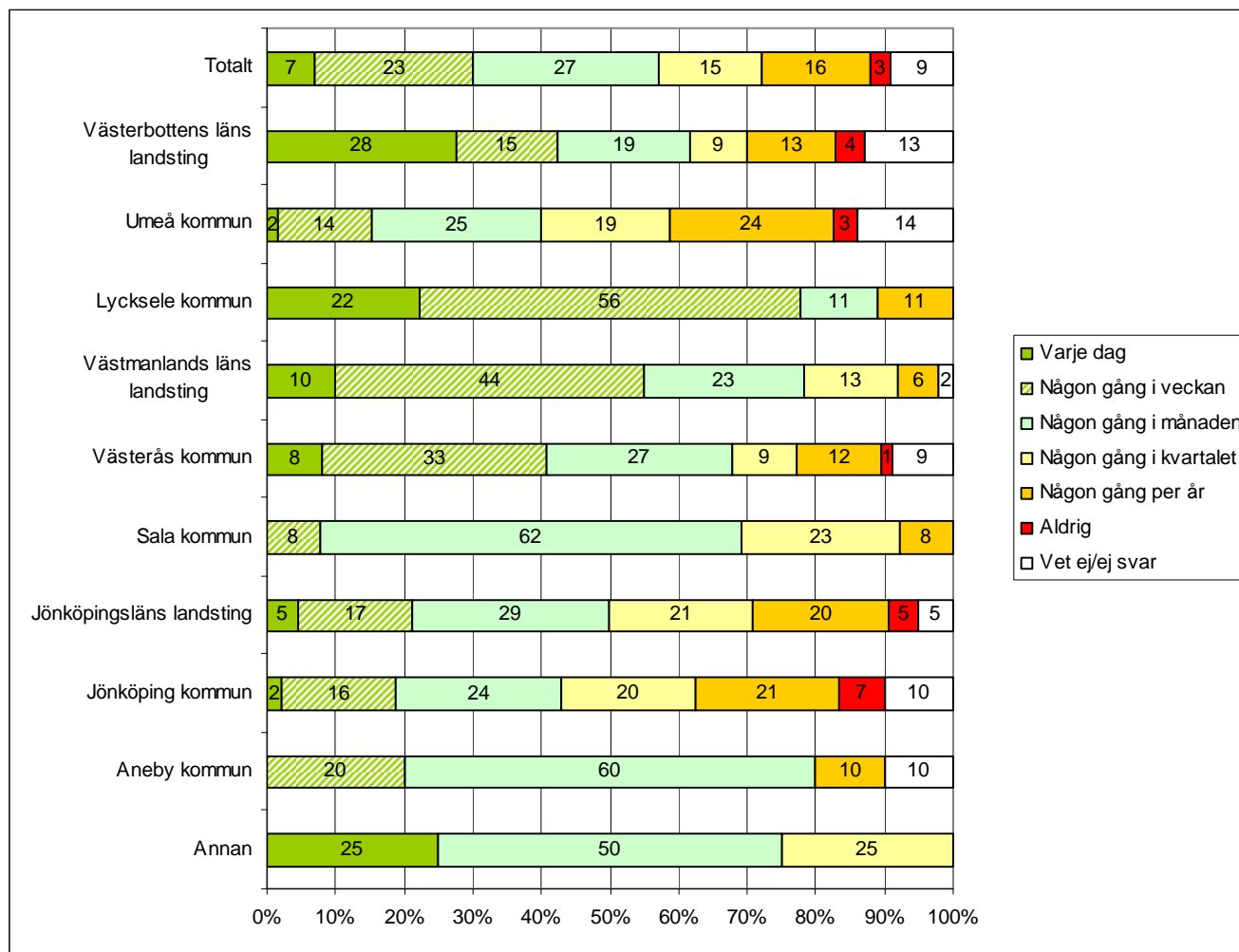
Kognitiva hjälpmedel nämns på arbetsplatsen

- 30% pratar om/diskuterar kognitiva hjälpmedel minst en gång i veckan

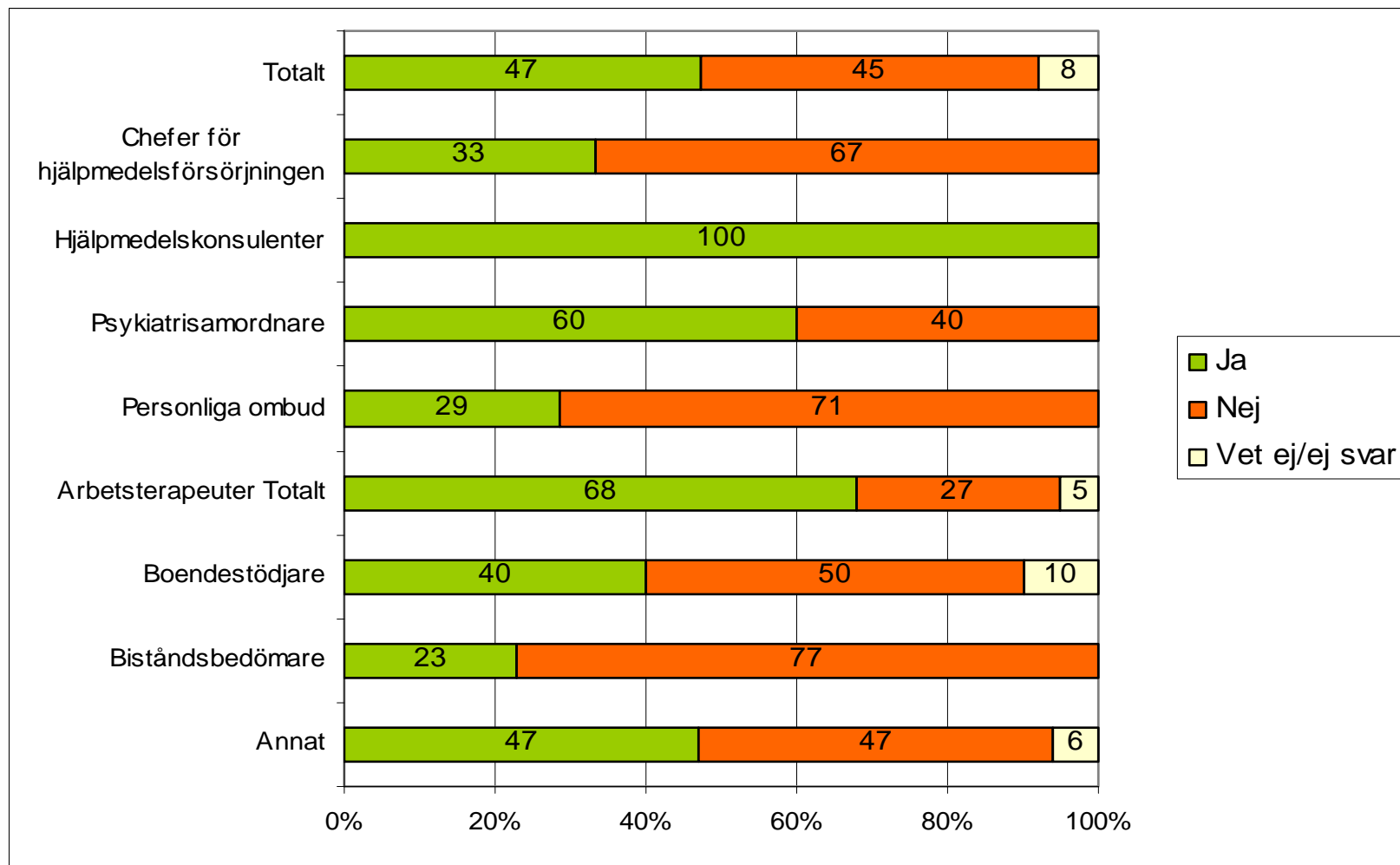
Kognitiva hjälpmedel nämns på arbetsplatsen

Geografiska skillnader

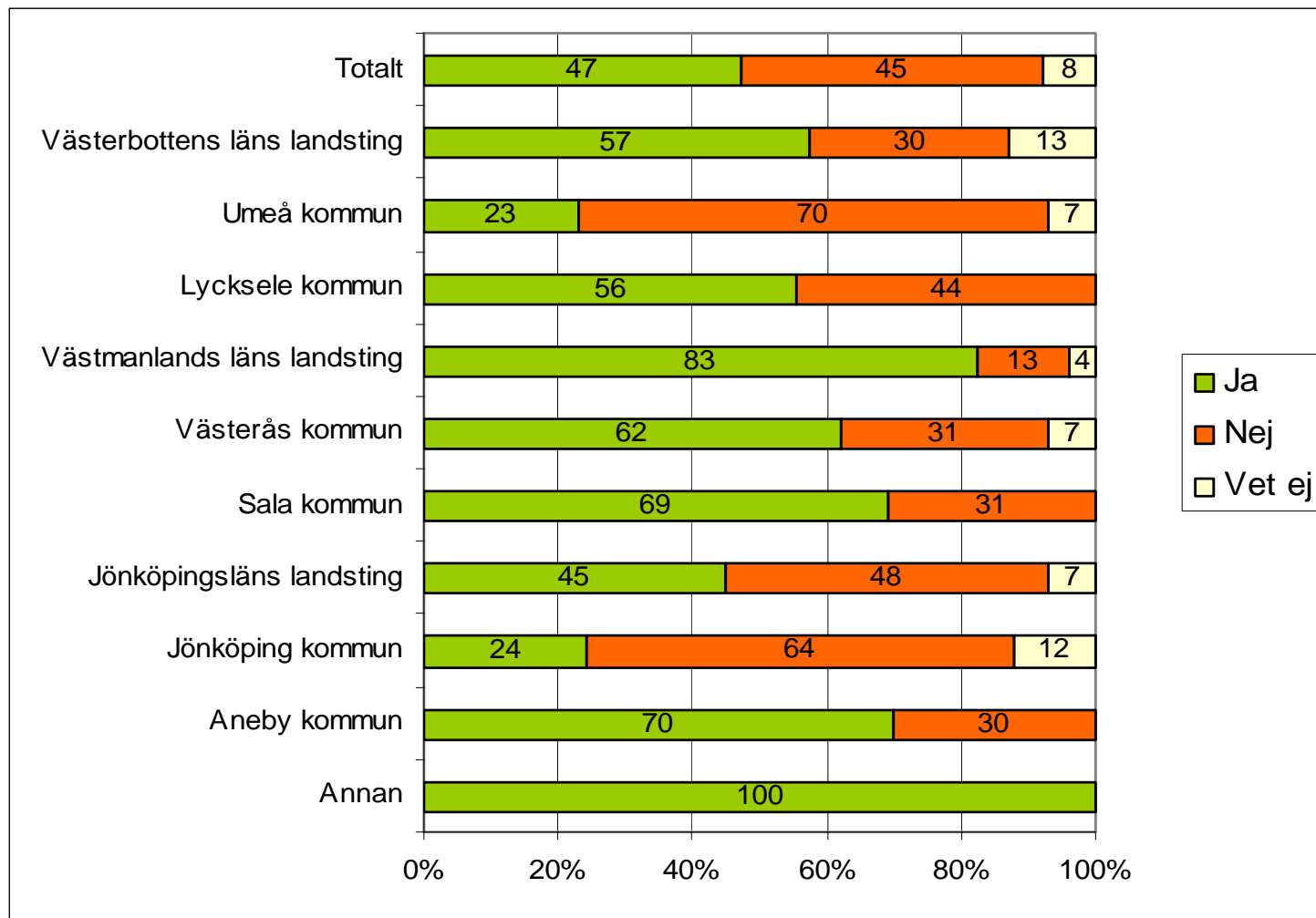
Nästan varannan har blivit erbjuden "fortbildning"

■ Skillnader mellan yrkesgrupperna

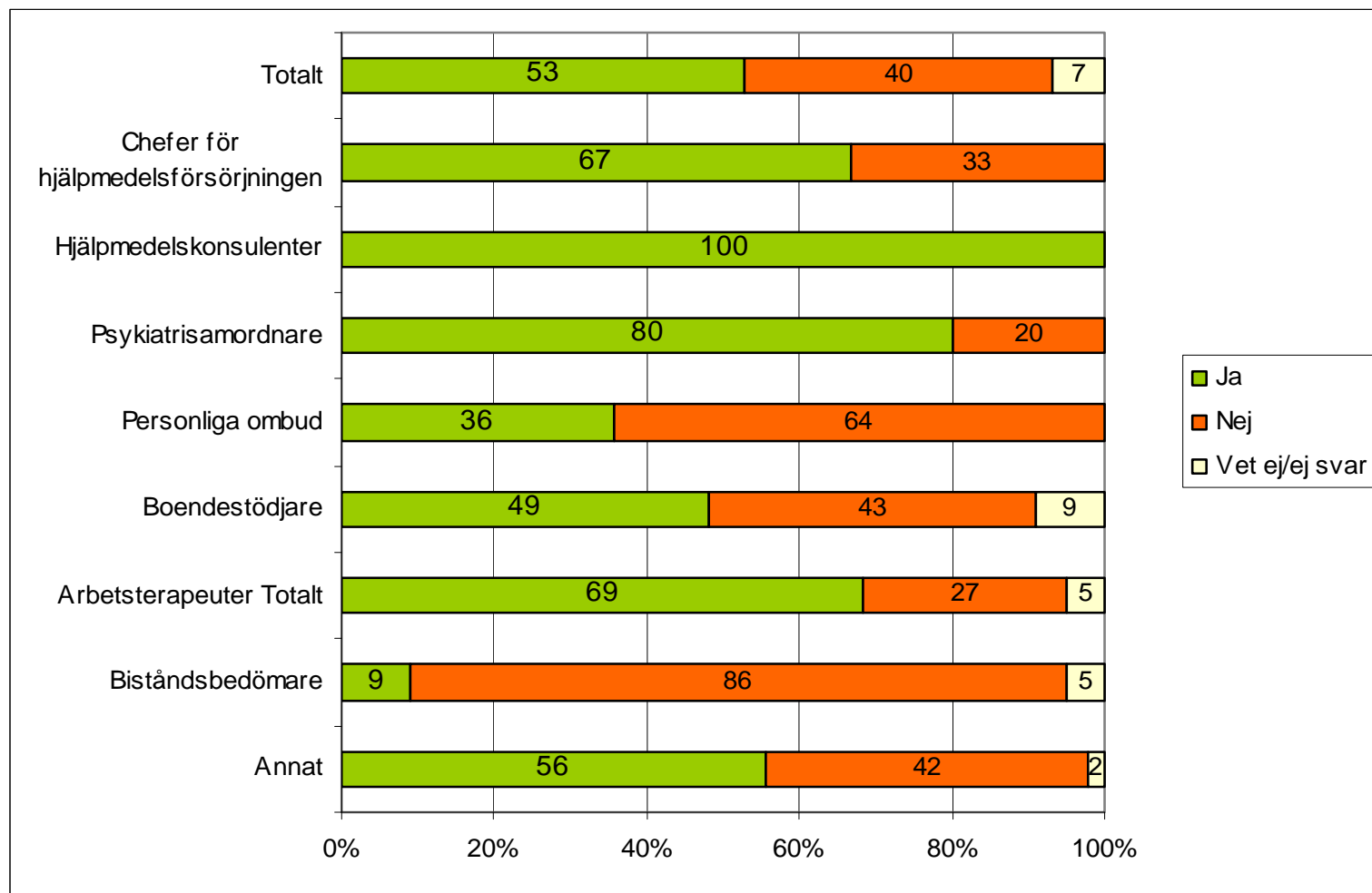
Nästan varannan har blivit erbjuden "fortbildning"

Geografiska skillnader

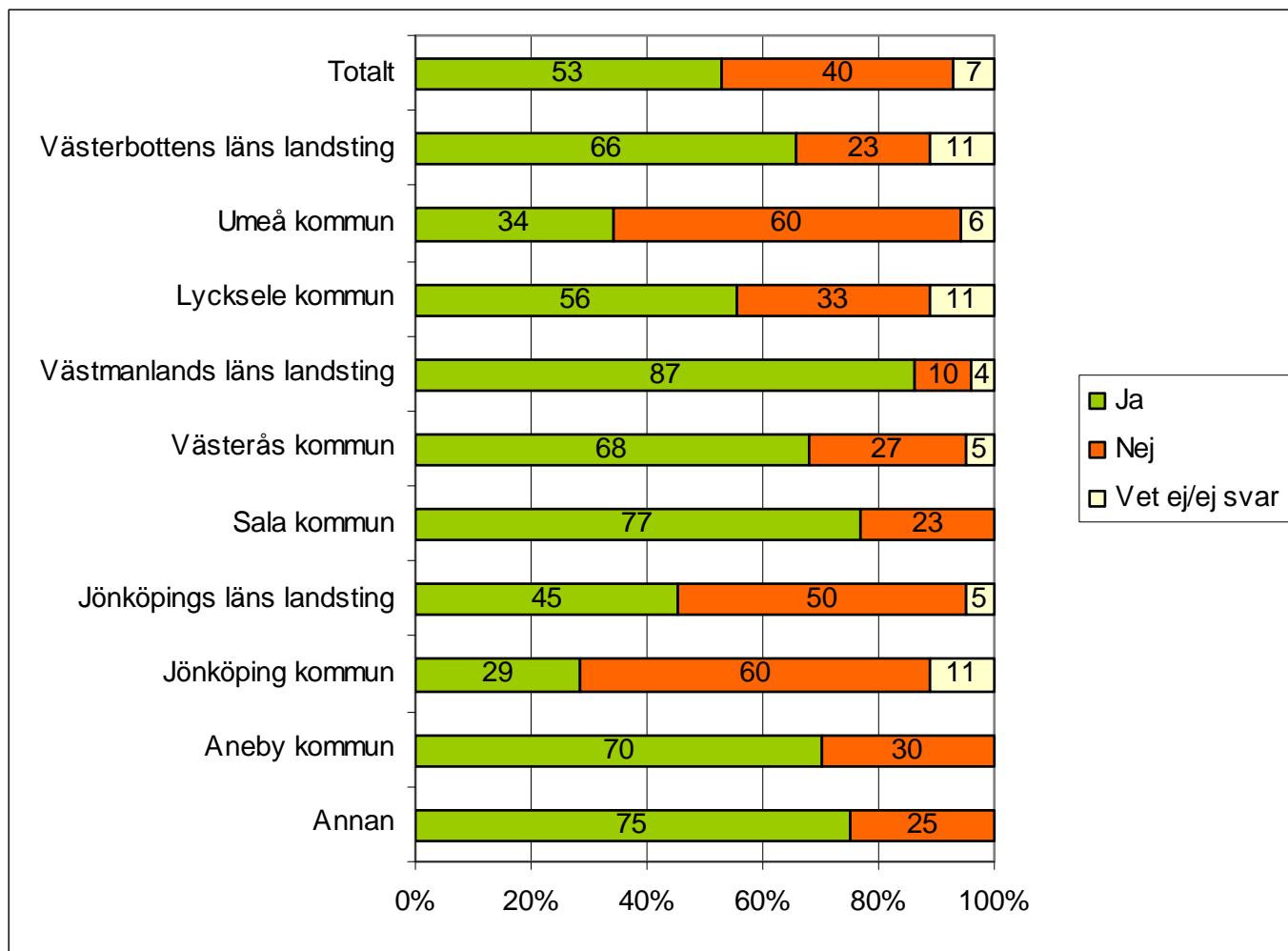
Över hälften har deltagit i någon form av "fortbildning"

- Fler har deltagit i "fortbildning" – jämfört med hur många som erbjudits

Över hälften har deltagit i någon form av "fortbildning"

■ Västmanlands län – högre grad av medverkan i någon form av "fortbildning"

”Fortbildningen” värderas positivt

- 55% bedömer att den information/kurs/fortbildning avseende kognitiva hjälpmedel varit ”mycket värdefull”
- Positiv värderingen relateras bland annat till:
 - Uppdatering inom området, t ex om utbudet av hjälpmedel
 - Erfarenhetsutbyte
 - Erhållit stimulans och motivation
 - Praktiska övningar
 - Insikter om brukares problem
 - Information om var man kan söka hjälp och information
- Värdefullt att informationen var ”konkret” – underlättar förståelsen för brukares situation

”Det underlättar för mig när jag ska argumentera i andra änden och äska pengar”.

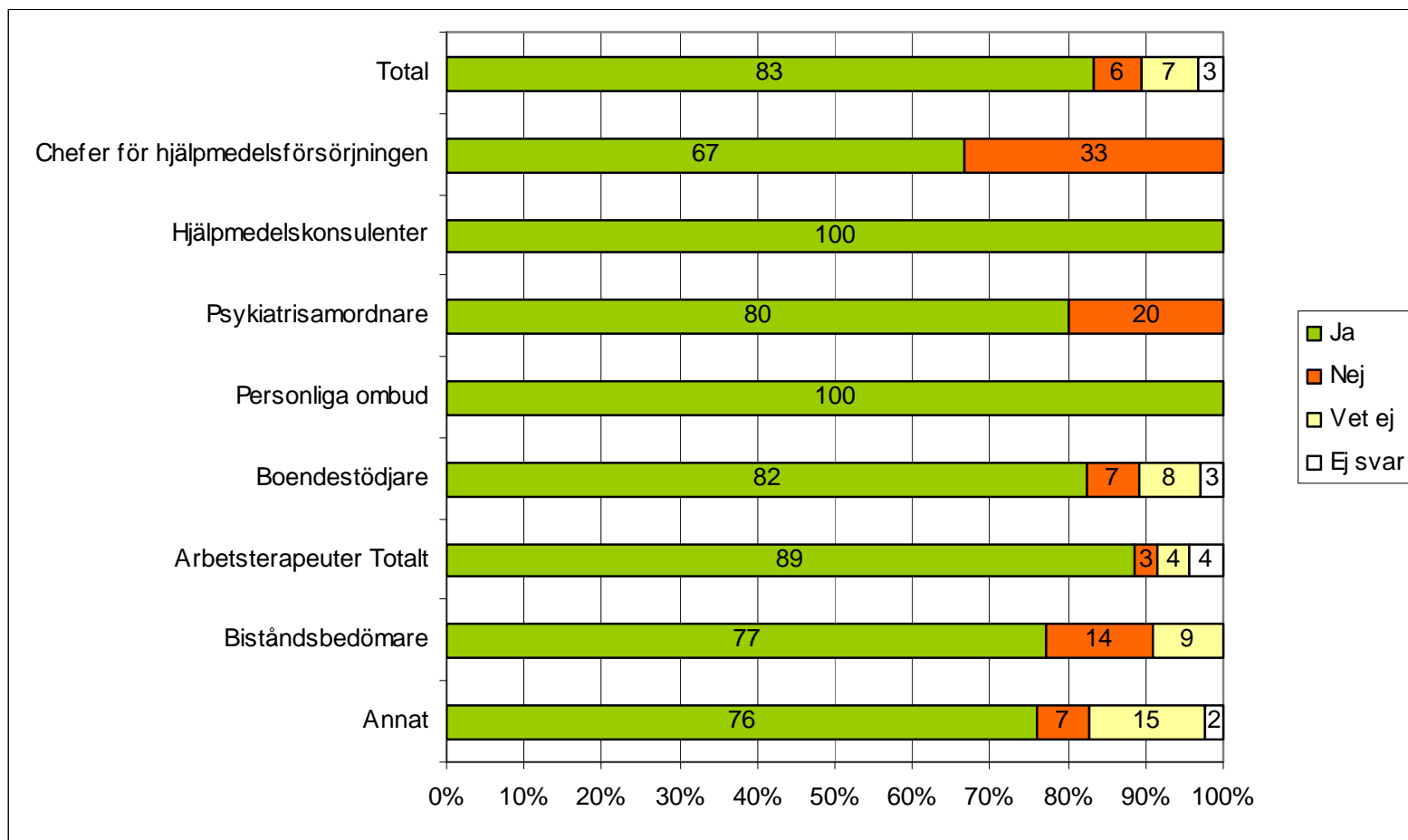
Chef för hjälpmedelsförsörjningen

”Verksamhetsöverskridande träffar är mycket bra - arbetsterapeuter från olika verksamheter. Får höra andra diagnoser och får råd och idéer om hur man kan göra”.

Arbetsterapeut

Majoriteten vill öka sin kunskap

- Oavsett graden av kunskap finns intresse för ökad kunskap om kognitiva hjälpmedel

Majoriteten vill öka sin kunskap

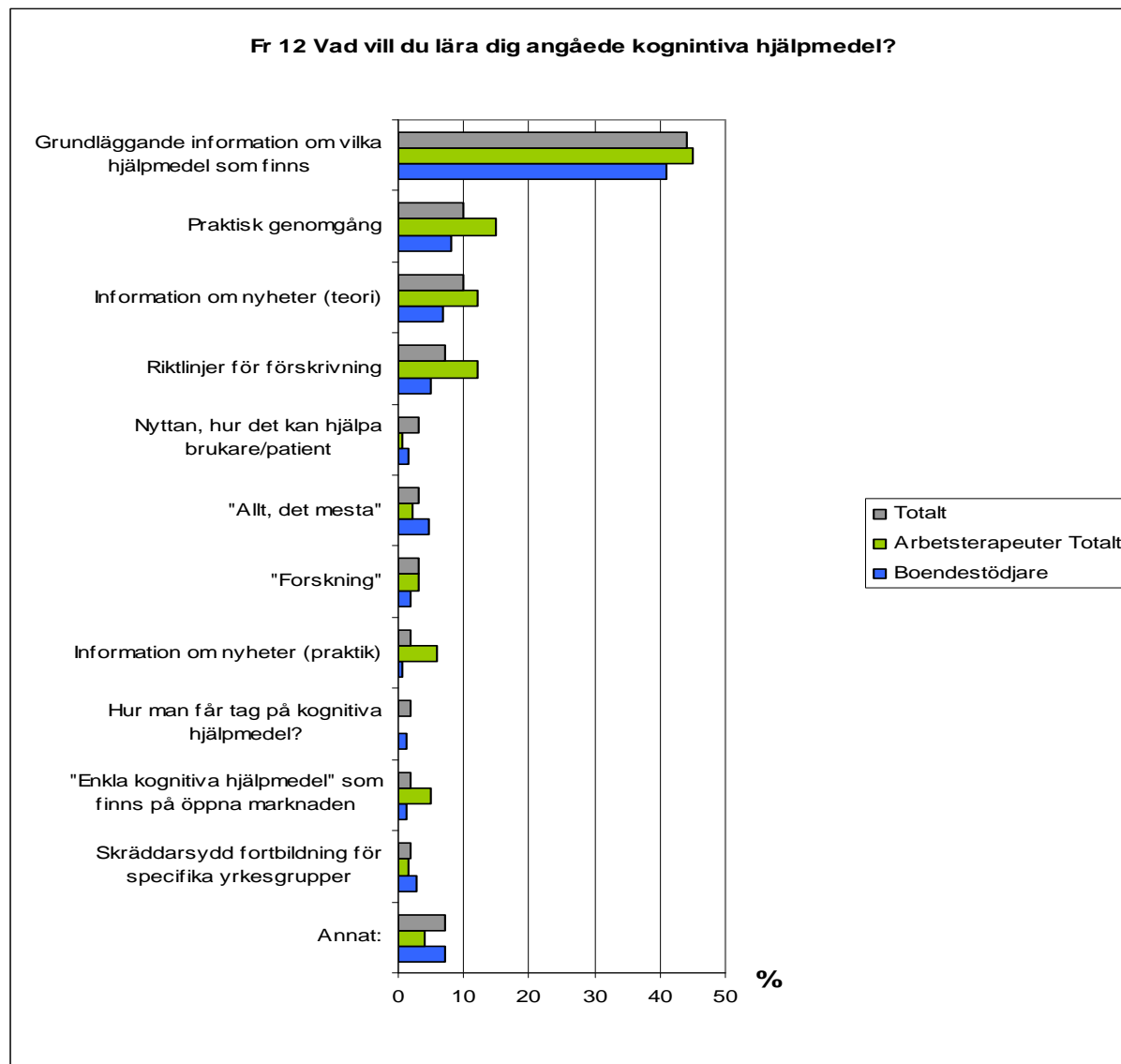
■ Exempel på vad man vill lära sig

- Hur underlätta praktiskt och förbättra livskvaliteten för brukare
- Uppdatering avseende kognitiva hjälpmedel
- Fördjupad kunskap
- Teknisk kunskap
- Metodik och pedagogik
- Hur brukare kan bli mer självständiga via kognitiva hjälpmedel

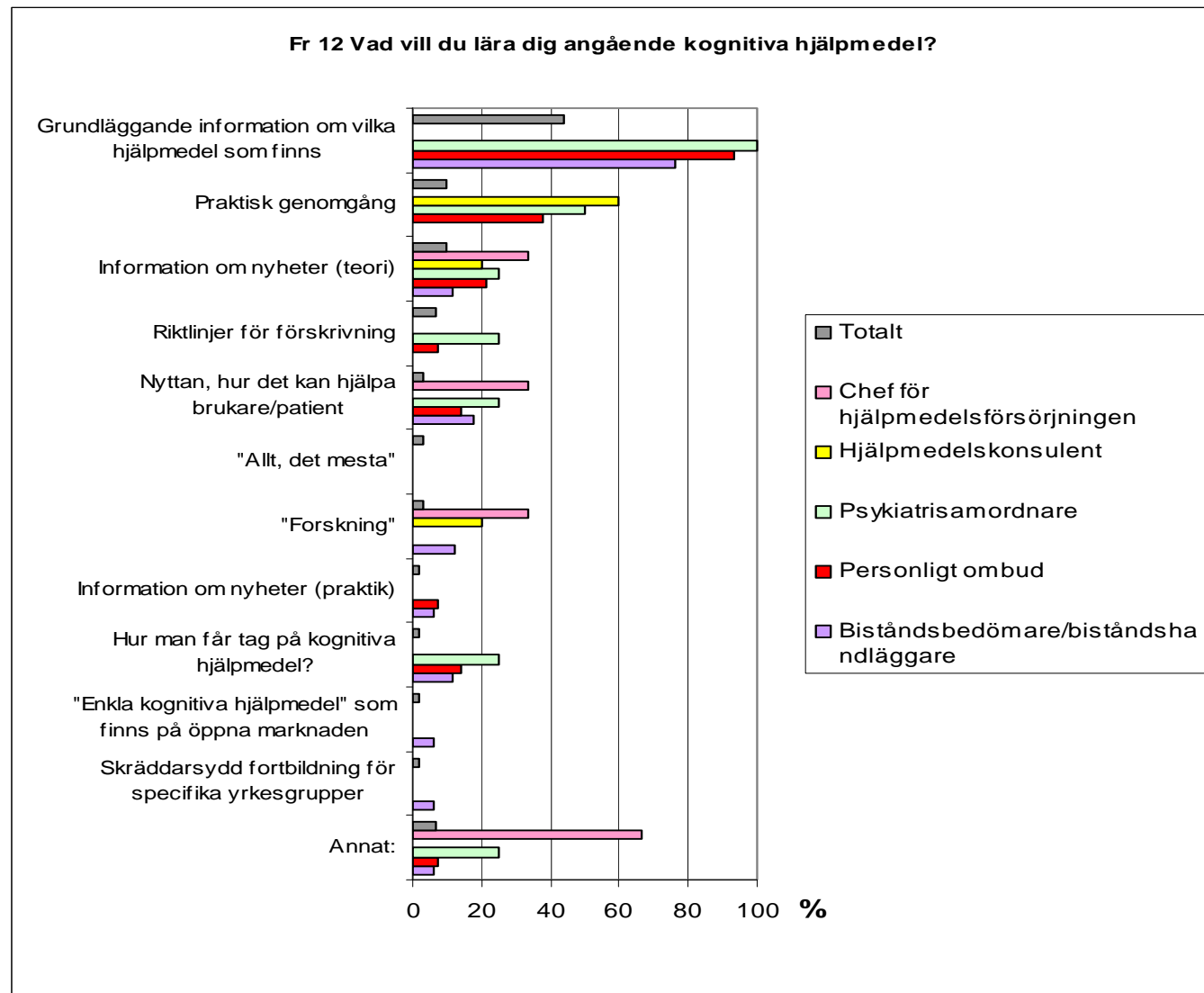
Majoriteten vill öka sin kunskap

- Yrkesgrupper som är mindre intresserade av att öka sin kunskap (enstaka motiv)
 - Biståndsbedömare – ”ej mitt ansvarsområde”
 - Psykiatrisamordnare – nuvarande kunskapsnivå rimlig
 - Chefer för hjälpmedelsförsörjningen – nuvarande kunskapsnivå rimlig
 - Arbetsterapeuter inom primärvården

”Grundläggande information” – önskemål bland flera yrkesgrupper – Ny bild

Hjälpmedelkonsulenterna har andra önskemål – Ny bild

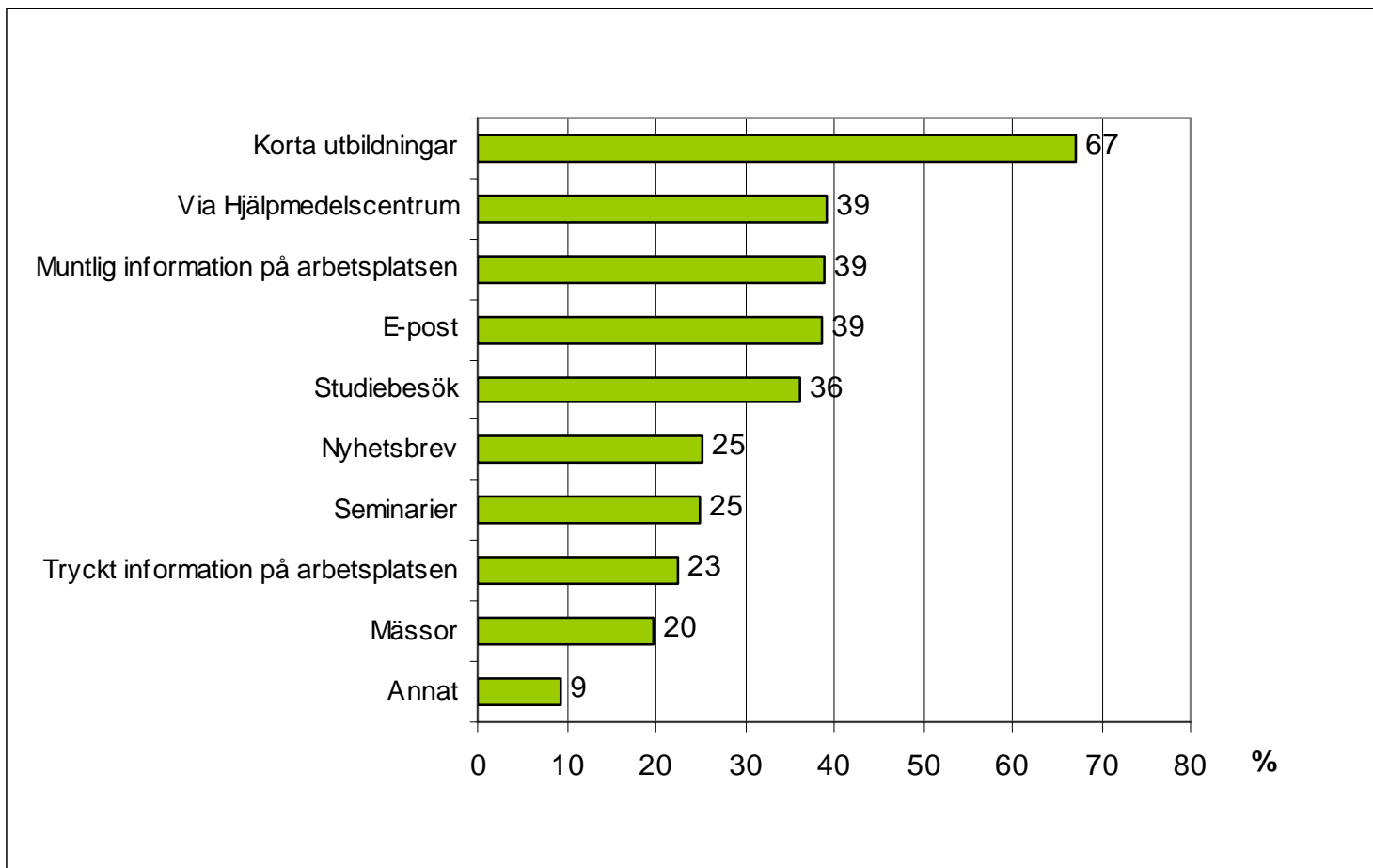
”Grundläggande information” – önskemål bland flera yrkesgrupper

■ 11% anger ”Annat”

- Hur man bryter beteendemönster
- Vilka hjälpmedel som ska nyttjas när en brukare ska bli aktiv
- Att kunna utveckla personligt anpassade hjälpmedel
- Bättre samtalsmetodik kopplat till praktiska exempel
- Om det är något speciellt man ska tänka på när man arbetar med dessa brukare
- ”Vittnesmål” från verkligheten – gärna via brukaren
- Sammankomst för alla som arbetar med samma brukare i syfte att samordna förhållningssätt
- Rättigheter och service kring hjälpmedel
- Gränsdragningen för kommunens respektive landstingets uppdrag

Korta utbildningar – bästa kanalen för information

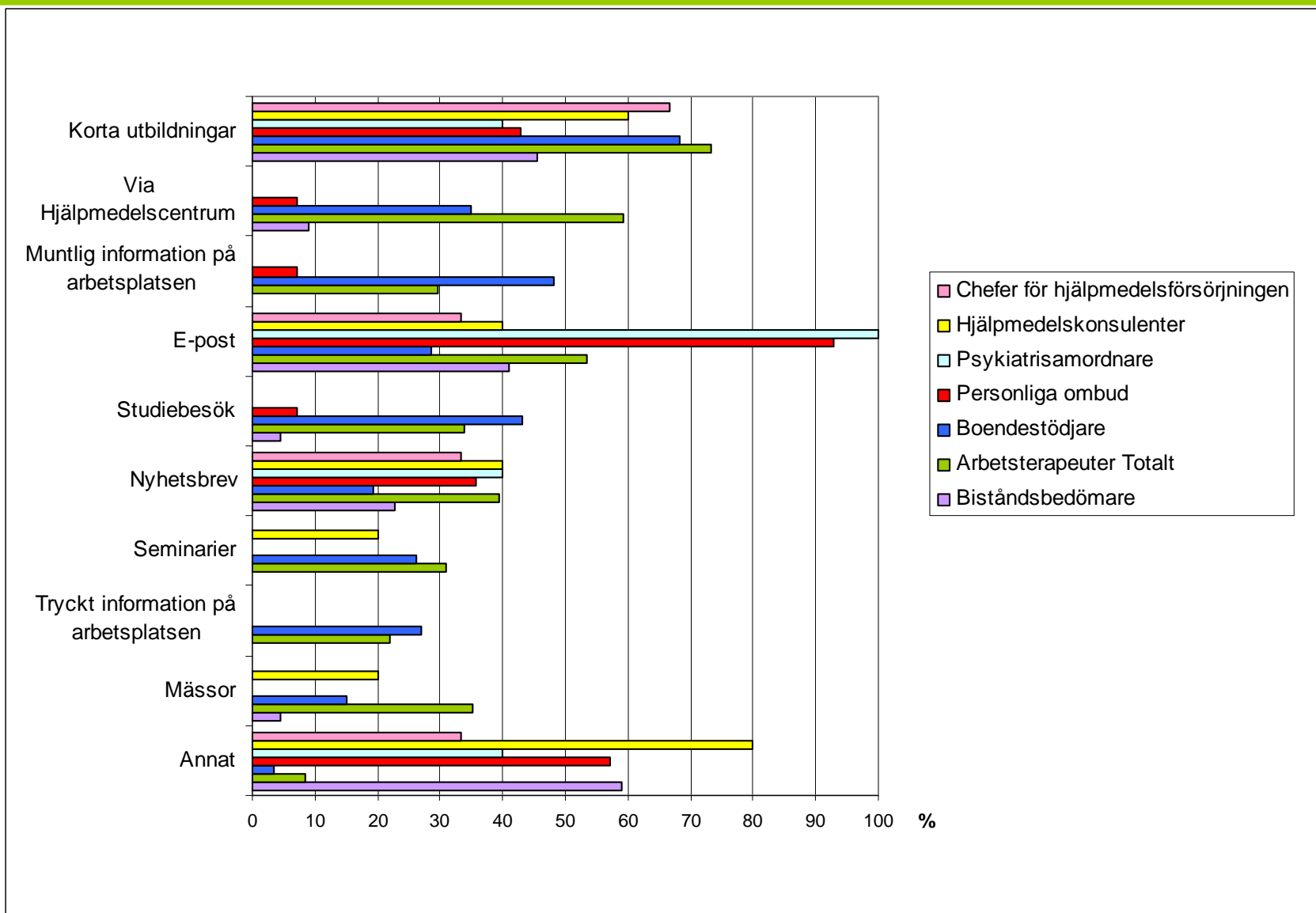
- Samtliga yrkeskategorier lyfter fram ”korta utbildningar”

Korta utbildningar – bästa kanalen för information

- 9% anger "Annat":
 - Hjälpmedelsinstitutets hemsida
 - "Via min chef"
 - Andra hemsidor; trollreda, socialstyrelsen, leverantörer
 - Ett forum på Internet för arbetsterapeuter
 - Nätverk, t ex för arbetsterapeuter inom psykiatri
 - Facktidningar
 - Videokonferens
 - Studiecirkel
 - Riktade fördjupningskurser
 - Via YPOS
 - Riktade yrkeskurser i kognition t ex vad som händer i hjärnan vid olika problem

Korta utbildningar – bästa kanalen för information

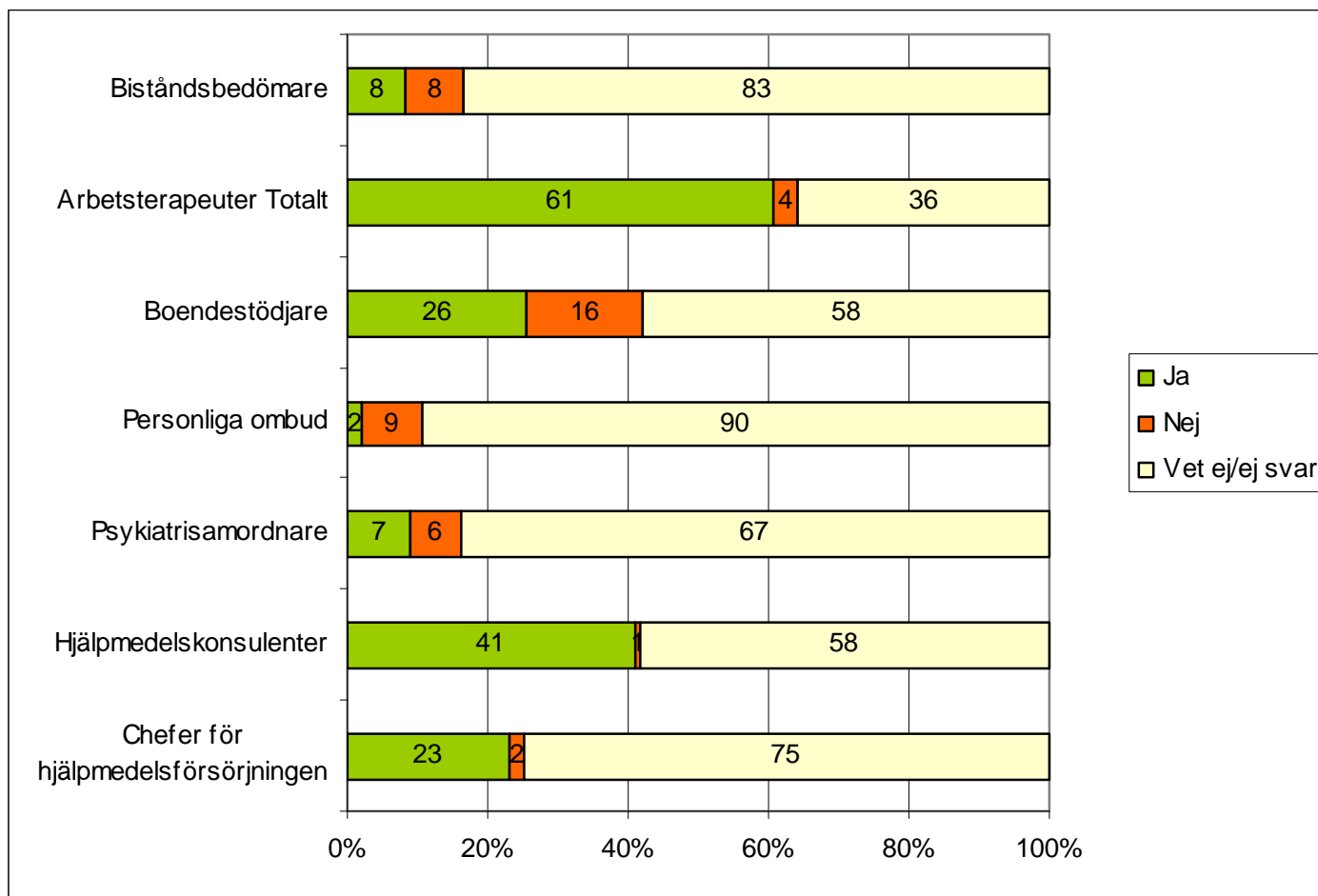

Majoriteten vänder sig till arbetsterapeuter

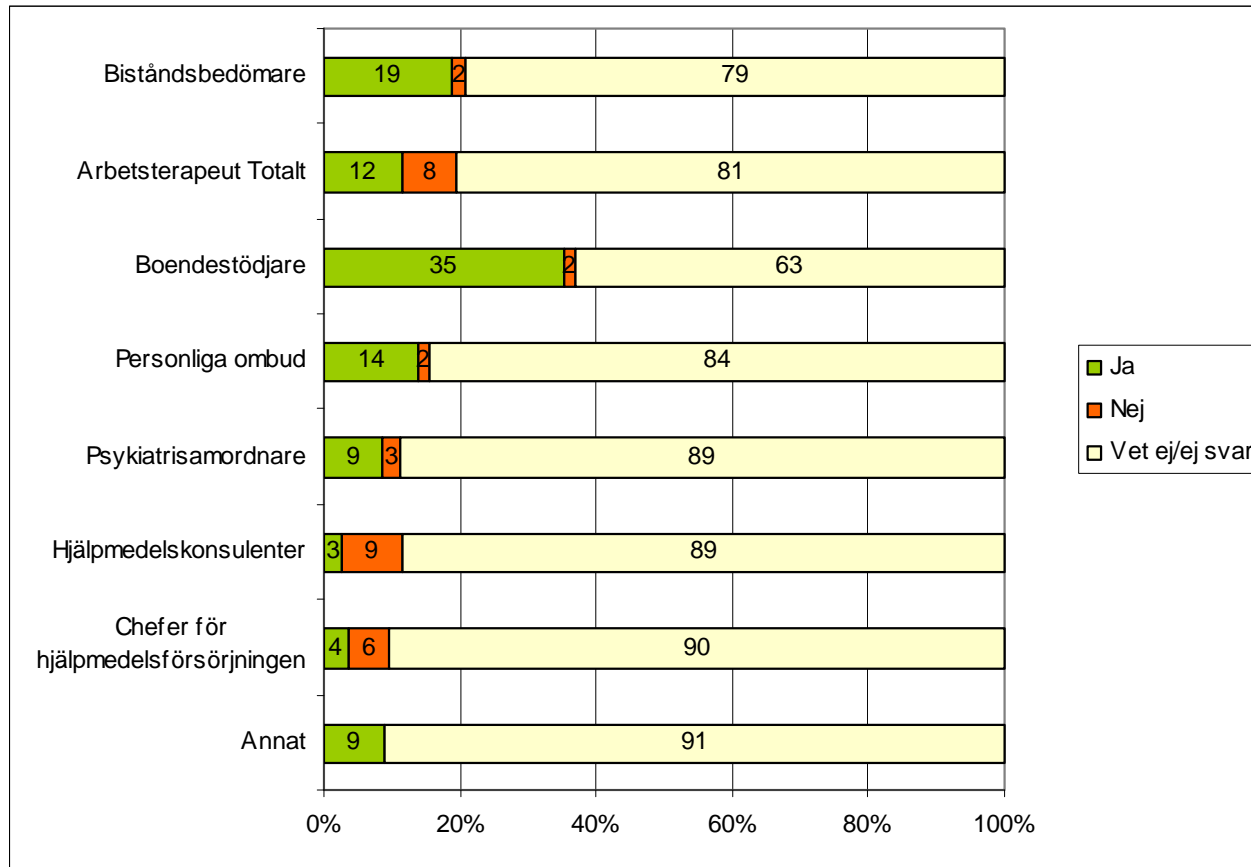
- Arbetsterapeuter, Hjälpmedelskonsulenter, Psykiatrisamordnare och Chefer för hjälpmedelsförsörjningen har **god kännedom** om "vart man vänder sig om man vill ta upp frågan om förskrivning"
- Boendestödjare, Personliga ombud och Biståndshandläggare anger i högre utsträckning även **andra befattningar och instanser**
 - Personliga ombud – läkare, Familjeläkare, Vårdcentral och "Råd och stöd"
 - Biståndshandläggare – "Psykiatrin"
 - Boendestödjare – anger många olika befattningar och instanser, t ex
 - Kollegor, Lasarettet, Kurator, Handikappcentrum, Biståndshandläggare, Rehabgruppen

Låg kunskap om andra yrkeskategoriers ”fortbildning”

- Arbetsterapeuter och Hjälpmedelskonsulenter förmodas ha fått ”fortbildning

Majoriteten saknar uppfattning om andra yrkeskategoriers kunskapsnivå

Majoriteten saknar uppfattning om andra yrkeskategoriers kunskapsnivå

- 9% anger ytterligare yrkesgrupper som de upplever har ”bristfälliga kunskaper om kognitiva hjälpmedel”
 - Yrkesgrupper på Vårdcentraler och Familjeläkarmottagningar
 - Yrkesgrupper inom psykiatrin
 - Socialsekreterare/socialförvaltningen/socialtjänsten
 - Psykologer
 - Hemtjänst
 - Dagligverksamhet
 - Försäkringskassan
 - ”Chefer”; verksamhetschefer/områdeschefer/enhetschefer

”Hela primärvården. Det kan vara små saker som man kan göra istället för att det ska gå till en biståndsbedömare. Hjälpmedel för fysiska handikapp – då känner man till vartenda hjälpmedel. Men på den kognitiva sidan är det mycket sämre.”

Psykiatrisamordnare

”Socialsekreterare behöver mer kunskap. Jag tror inte att de känner till kognitiva hjälpmedel. De träffar ungdomar med dessa problem som de ska träna till sysselsättning. De ska kunna hjälpa Kalle och Lisa.”

Psykiatrisamordnare

Två frekventa kunskapsteman

■ Behov för samliga yrkeskategorier

- Övergripande information om vilka kognitiva hjälpmedel som finns och på vilket sätt de kan hjälpa brukare
- Vart man vänder sig när en brukare är i behov av hjälpmedel

■ Yrkeskategorispecifika behov

- Övergripande information om kognitiva funktionsnedsättningar
 - Boendestödjare
 - Biståndsbedömare
- Fördjupad kunskap om kognitiva hjälpmedel
 - Hjälpmedelskonsulenter
 - Arbetsterapeuter
- Information om gången i förskrivningsprocessen
 - Psykiatrisamordnare
 - Arbetsterapeuter
- Kunskap om hur man bedömer huruvida ett hjälpmedel är ett alternativ för en brukare
 - Personliga ombud

Barriärer – hur kommer det sig att inte fler får tillgång till kognitiva hjälpmedel?

■ Frekvent nämnda - totalt

- Bristande kunskap om förekomsten
- Brist på förskrivare i Landstinget
- Saknas ekonomisk resurser
- Otydlig ansvarsfråga
- Svårt att motivera brukare
- "Svag grupp"

■ Exempel på mindre frekvent nämnda totalt men kan vara frekvent nämnda inom yrkeskategorier

- Relativt nya hjälpmedel
- Regelverket
- Bristande kunskap om funktionshindret
- Lägre prioritet
- Dålig samverkan
- Dyrt för brukare
- Svårt ställa diagnoser
- Var ska man vända sig?
- Tidskrävande inläring
- Upparbetade rutiner/tradition
- AT inte med på vårdplanering
- Osäkerhet på hur kognitiva hjälpmedel fungerar